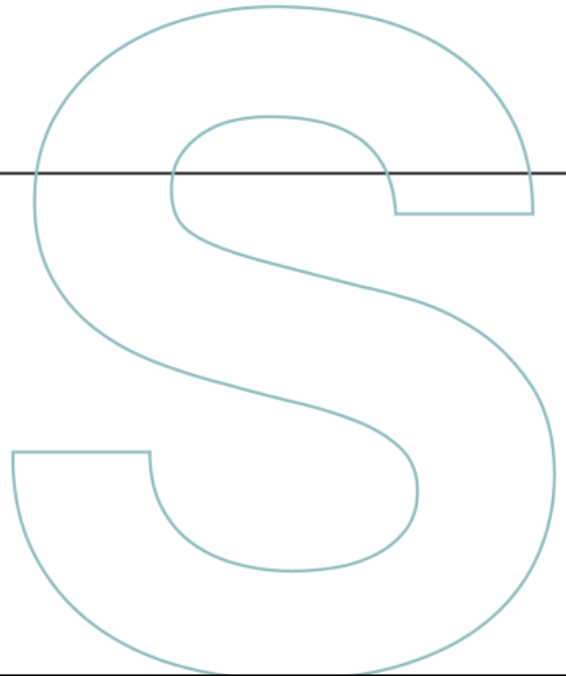

Standpunt

DATUM 23 september 2020

Keynote in de week van Zo
Geflikt: Jeugdwerk en
politie van Uit De Marge.

Jongeren en politie

De week van 21 september stond in het teken van het project 'Zo Geflikt' over jeugdwerk en politie van Uit De Marge vzw.

Kinderrechtencommissaris Caroline Vrijens bracht in een videoboodschap een keynote. Dit is wat ze vertelde:

De geschiedenis herhaalt zich

Het spanningsveld tussen jongeren en politie is absoluut niet nieuw. In 2012 publiceerde het Kinderrechtencommissariaat samen met onze Franstalige collega's aanbevelingen voor meer toenadering tussen jongeren en politie.

Dat advies is nog altijd actueel. Op alle vlakken: het klachtenbeeld én de aanbevelingen. Dat is ontstellend.

Het Kinderrechtencommissariaat stelt vast veralgemeningen en clichés blijven bestaan. Zowel bij de jongeren als bij de politie.

De relatie tussen jongeren en politie is gebaseerd op een negatief beeld dat de twee partijen van elkaar hebben. Elke partij rechtvaardigt haar houding spontaan als een reactie op de al of niet reële houding van de andere partij. Die verhouding wordt dus bij voorbaat gevoed door wederzijdse angst en wantrouwen.

Dat negatieve beeld van het instituut politie is ruim verspreid bij een bepaalde groep jongeren: hoe meer ze in een onderdrukte sociale positie zitten met problemen op school, werkloosheid, armoede en migratie, hoe vijandiger ze tegenover de politie staan. We kunnen niet ontkennen dat die jongeren zich vaak onfair benaderd voelen door de politie.

Het contact tussen jongeren en politie blijft al te vaak beperkt tot het repressieve aspect van het werk van de ordediensten.

Het project Zo Geflikt is bijzonder waardevol om het beeld dat jongeren en politie van elkaar hebben bij te stellen, zodat er meer wederzijds begrip en toenadering kan komen.

Klachtenbeeld

Elk jaar krijgen we via onze Klachtenlijn meldingen van minderjarigen, ouders en professionals over politiepraktijken. Vaak gaat het over geweld in de brede zin van het woord. Het aantal klachten vermindert niet. We zien daar weinig beweging in.

De meeste klachten gaan over het optreden van politieambtenaren tegenover kinderen en jongeren. Minderjarige slachtoffers, getuigen, verdachten en daders of hun vertegenwoordigers hebben bedenkingen of klachten over hoe de politie ze aanpakt. We horen klachten over het verhoor van minderjarigen, over handboeien of spanbanden, over vrijheidsberoving en hardhandige aanpak.

Ook politiemensen zelf vragen ons hoe ze in bepaalde situaties moeten handelen. Wat kan en wat kan niet?

‘Een jongere werd uit onze voorziening meegepakt voor verhoor door de politie. Het gaat om feiten die zich thuis afspeelden. De jongen is licht mentaal gehandicapt. Hij vroeg of ik er bij mocht zijn als vertrouwenspersoon. Dat werd door de politie botweg geweigerd. Kan dat zomaar? Die jongen weet totaal niet wat zijn rechten zijn. Is het niet de taak van de politie om daar duidelijk en begrijpelijk over te communiceren?’ (Een begeleider in een voorziening)

‘Mijn dochter van 13 is vrijwillig opgenomen in een residentiële voorziening. Ze ging weg uit de instelling met een vriendin zonder dat aan de opvoeders te zeggen. De twee jongeren belandden bij een familielid dat onmiddellijk de instelling waarschuwde. Die bracht de politie op de hoogte dat ze in veiligheid waren en dat ze in het verleden geen feiten gepleegd hadden. Toch ging de politie ’s nachts het huis in om de meisjes geboeid mee te nemen naar het commissariaat. Daarna werden ze geboeid afgezet bij de instelling, hoewel ze op geen enkel moment weerstand geboden hadden.’ (Een ouder)

‘Mijn dochter is ’s avonds aangehouden bij een betoging. Toen er incidenten losbraken, moest ze de politie haar identiteitskaart laten zien. Haar handen werden een uur vastgebonden met spanbanden. Daarna werd ze ’s nachts uren opgesloten zonder toestemming voor een toiletbezoek en zonder dat ze iets te eten kreeg.’ (Een ouder)

‘Door plaatsgebrek in een jeugdvoorziening werd ik voorlopig geplaatst in een psychiatrische instelling voor volwassenen. Toen er plaats was in een open voorziening van de bijzondere jeugdzorg, liet de jeugdrechter me nog even tot bij haar komen om te kijken hoe het met me ging en om te vertellen naar welke voorziening ik zou gaan. Toen de politie me kwam ophalen in de psychiatrische instelling, brachten ze me geboeid over naar de jeugdrechtbank. Daar moest ik geboeid blijven wachten tot ik binnen mocht bij de jeugdrechter. Dan pas maakten ze de boeien los. Ik vond dat vernederend. Toch zit ik niet bij de jeugdrechter wegens feiten, maar door een problematische thuissituatie.’ (Een minderjarige)

‘Moet de deur van de cel van minderjarigen open zijn? Of van glas? Moet de cel groter zijn dan die voor volwassenen?’ (Een politieagent)

‘Mogen we minderjarigen boeien als we ze voorleiden voor de jeugdrechter?’ (Een politieagent)

In de klachten valt op dat de politie kinderen en jongeren vaak op dezelfde manier behandelt als volwassenen en dus weinig aandacht toont voor hun situatie.

Politiemensen hebben daar zelf ook regelmatig vragen over. Hun vragen maken duidelijk dat de regelgeving en de toepassing ervan onduidelijk zijn en vatbaar voor interpretatie. Mensen uit de praktijk hebben nauwelijks handvatten voor hun werk met jongeren. Wat mag en wat mag niet?

Dat maakt duidelijk hoe belangrijk de kindtoets is in het politiewerk. Jongeren die de stap gezet hebben om een klacht in te dienen tegen een politieambtenaar, vertellen ons dat de politie soms weigert om de klacht te noteren en een pv op te stellen. Veel jongeren zijn al op voorhand ontmoedigd en proberen daarom niet eens meer iets te doen.

Is er een wetgevend of regelgevend kader?

Ja, maar dat blijft erg algemeen.

De rechten van kinderen staan in het Internationaal Verdrag voor de Rechten van het Kind, kortweg kinderrechtenverdrag. De overheid – en dus ook de politie – moet zich aan die rechten houden. Ongewettigd geweld waar jongeren mee te maken krijgen, is een schending van artikel 2, 3, 12, 15.1, 16.1, 19.1, 37 en 40 van het kinderrechtenverdrag.

Daarnaast zijn er nog heel wat andere internationale richtlijnen voor de relatie tussen jongeren en politie. Al die internationale principes zijn ondertekend en goedgekeurd door de Belgische overheid.

In de Beijingregels van de Verenigde Naties staat dat politiemensen in contacten met minderjarige ouders de rechtsstatus van de minderjarige moeten eerbiedigen, het welzijn van de minderjarige moeten bevorderen en moeten vermijden dat de jongere schade oploopt.

Andere internationale standaarden werkten die rechtswaarborgen verder uit. Het gaat onder andere over het recht om gehoord te worden, het recht op bijstand, het vermoeden van onschuld, de bescherming van de privacy en het recht op begrijpelijke communicatie bij politiecontacten. De politie is ook uitdrukkelijk verplicht om ouders in principe te laten weten dat hun kind op het politiekantoor is.

Nog volgens de Beijingregels zouden politiemensen die vaak of uitsluitend omgaan met minderjarigen of vooral bezig zijn met preventie van jeugd-delinquentie een aparte opleiding en vorming moeten krijgen. Er zijn wel stappen in de goede richting, zoals de Salduzwet. Maar toch schiet de Belgische overheid op verschillende vlakken nog altijd tekort.

De toekomst?

De weg is nog lang, maar het thema leeft, en is in heel wat politiezones bespreekbaar.

Als het Kinderrechtencommissariaat tussenbeide komt over een concrete klacht, vinden we vaak gehoor, bereidheid tot overleg, en wil de politie haar eigen optreden in vraag stellen.

Bovendien zijn er meer problemen met interventieploegen dan bijvoorbeeld met jeugdinspecteurs, die vaak wel een speciale opleiding kregen om met kinderen en jongeren om te gaan.

De sleutel is dus politiemensen opleiden en ze de tools aanreiken om te werken met kinderen en jongeren.

Hoe? Door een 'kindtoets' vóór de interventie (zijn er jongeren bij betrokken, hoe pakken we dat aan?), tijdens de interventie (wat is de context?) en na de

interventie (herstel, met jongeren aan de slag gaan, interventie duiden, luisteren, wat kan en moet beter?)

Er is praktisch en heel concreet advies nodig over de rechten van kinderen bij politie-interventies, op alle niveaus en bij alle korpsen.
Het Kinderrechtencommissariaat hoopt daarin een cruciale rol te kunnen spelen, door actief mee te werken aan dat advies.

We voelen veel goodwill, maar het is nog niet duidelijk in hoeverre dat in de praktijk effectief realiteit zal worden.
Daarnaast moet er een beter en laagdrempeliger klachtenmechanisme komen, op maat van kinderen en jongeren, zodat hun klachten echt gehoord en gebundeld worden.

Het Kinderrechtencommissariaat is heel blij met project Zo Geflikt. We hopen dat het doorgaat, zelfs op grotere schaal.
Opleiding, dialoog tussen jongeren en politie en een concrete vertaling van de kindtoets in elke vorm van politiewerk is broodnodig.

Kinderrechtencommissaris, Caroline Vrijens
23 september 2020